

Samningur Sameinuðu þjóðanna
um réttindi fatlaðs fólks

Ástriður Stefánsdóttir

Yfirlit

- Kynna samning Sameinuðu þjóðanna og réttindi fatlaðs fólks
- Skoða sérstaklega umfjöllun hans um heilbrigðisþjónustu og skyldur heilbrigðisstarfsfólks

Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi
fatlaðs fólks

- Var settur fram hjá Sameinuðu þjóðunum 2006, tekinn í gildi 2008
- Undirritaður af hálfu Íslands 2007
- Samningurinn var fullgiltur 2016 – öll lagasetning skal samræmast samningum

Hvers vegna þarf þennan samning?

- 15 % fólks í heiminum býr við einhvers konar fötlun, þessi hópur er jaðarsettur og nýtur ekki sömu réttinda og aðrir. Samningurinn er tæki til að bæta stöðu þessa hóps
- Í aðfararorðum sammingsins segir: ...sem hafa af því áhyggjur að þrátt fyrir þá margvíslegu gerninga og skuldbindingar er áður getur **er fatlað fólk eftir sem áður hindrað í að taka þátt í samfélaginu til jafns við aðra og stendur frammi fyrir því að mannréttindi þess eru brotin alls staðar í heiminum, ...**
- 1.grein: Markmiðið með samningi þessum er að stuðla að því að **fatlað fólk njóti allra mannréttinda og mannfrelsis til fulls og jafns við aðra**, jafnframt því að vernda og tryggja slík réttindi og frelsi, og að auka virðingu fyrir meðfæddri göfgi þess.

Kemur hann heilbrigðisstarfsfólki við?

- Mikilvægt að heilbrigðisstarfsfólk sé meðvitað um stöðu fatlaðs fólks
- Mikilvægt það átti sig á því misrétti sem fatlað fólk býr við vegna þátta í umhverfi sem hægt er að breyta
- Mikilvægt að fagfólk þekki réttarstöðu fatlaðs fólks og brjóti ekki á lagalegum og siðferðilegum rétti þeirra

Skoðum hér hvað samningurinn segir um:

- 9.gr. Aðgengi og þar með aðgengi að þjónustu, þá líka heilbrigðisþjónustu
- 25. gr. Heilsu
- 26. gr. Hæfingu og endurhæfingu og
- 10.gr. Um réttinn til lífs.

9. gr. Aðgengi

- Aðildarríkin skulu gera viðeigandi ráðstafanir í því skyni að gera fótluðu fólki kleift að lifa sjálfstæðu lífi og taka fullan þátt í mannlífinu á öllum sviðum, þ.e. ráðstafanir sem miða að því að tryggja fótluðu fólki aðgang, til jafns við aðra, að hinu efnislega umhverfi, að samgöngum, að upplýsingum og samskiptum, ...
- ryðja úr vegi hindrunum og tálum sem hefta aðgengi, skulu meðal annars ná til:
 - a) bygginga, vegna, samgöngna og annarrar aðstoðu innan dyra sem utan, þ.m.t. skólar, íbúðarhúsnæði, heilbrigðisþjónusta og vinnustaðir,
 - b) upplýsinga- og samskiptaþjónustu og annarrar þjónustu, þ.m.t. rafræn þjónusta og neyðarþjónusta.
- til þess að setja upp í byggingum og annarri aðstöðu, sem er almenningi opin, skilti með blindralettri og í þeirri mynd að fatlaðir eigi auðvelt með að lesa og skilja það sem á þeim stendur,
- til þess að láta í té ýmiss konar beina aðstoð og þjónustu milliliða, þ.m.t. fylgdarmanna, lesara og faglærðra táknaáskiljala, með það að markmiði að auðvelda aðgengi að byggingum og annarri aðstöðu sem almenningi er opin,

25.gr.Heilsa

- Aðildarríkin viðurkenna að fatlað fólk hafi rétt til þess að njóta góðrar heilsu að hæsta marki sem unnt er án mismununar vegna fötlunar. Aðildarríkin skulu gera allar viðeigandi ráðstafanir til þess að tryggja fótluðu fólki aðgang að heilbrigðisþjónustu sem tekur mið af kyni, m.a. heilsutengdri endurhæfingu.
- Aðildarríkin skulu einkum:
 - a) sjá fótluðu fólki fyrir heilsugæslu og heilbrigðisáætlunum, sem eru ókeypis eða á viðráðanlegu verði og eins að umfangi, gæðum og á sama stigi og gildir fyrir aðra einstaklinga, m.a. með tilliti til kynlífs- og frjósemisheilbrigðis og að því er varðar samfélagsáætlanir á sviði lýðheilsu, -
 - b) bjóða fram þá heilbrigðisþjónustu sem fatlað fólk þarfnast, einkum vegna fötlunar sinnar, m.a. að fötlun sé uppgötvuð snemma og að gripið sé inn í málið snemma, eftir því sem við á, og þjónustu sem miðar að því að draga úr fötlun eins og framast er kostur og koma í veg fyrir frekari fötlun, m.a. meðal barna og eldri einstaklinga,

Heilsa frh...

- c) bjóða fram fyrrnefnda heilbrigðisþjónustu eins nálægt samfélögum fólks og frekast er unnt, þ.m.t. til sveita,
- d) gera þá kröfu til fagfólks í heilbrigðisþjónustu að það annist fatlað fólk eins vel og aðra, m.a. á grundvelli frjáls og upplýsts samþykkis, með því, auk annars, að auka vitund um mannréttindi, meðfædda göfgi, sjálfræði og þarfir fatlaðs fólks með þjálfun fyrir starfsmenn, bæði innan einkarekinnar og opinberrar heilsugæslu, og með útbreiðslu siðferðislegra viðmiðana meðal þeirra,
- e) leggja bann við mismunun gagnvart fótluðu fólki að því er varðar sjúkratryggingar og líftryggingar, þar sem slíkar tryggingar, sem skulu boðnar fram á sanngjarnan og réttmætan hátt, eru heimilar samkvæmt landslögum.
- f) koma í veg fyrir að einstaklingum sé sýnað um heilsugæslu eða heilbrigðisþjónustu eða um mat og drykk þannig að um mismunun vegna fötlunar sé að ræða.

26.gr. Hæfing og endurhæfing

- 1. Aðildarríkin skulu gera árangursríkar og viðeigandi ráðstafanir, m.a. annars með tilstyrk jafningjaaðstoðar, til þess að gera fötluðu fólki kleift að öðlast sem mest sjálfstæði, fulla líkamlega, andlega og félagslega getu, ásamt starfsgetu, og að vera þátttakendur í lífinu á öllum sviðum án aðgreiningar, ásamt því að viðhalda þessum gæðum.

Hæfing/endurhæfing frh...

- Til þess að svo megi verða skulu aðildarríkin skipuleggja, efla og útvíkka þjónustu og áætlanagerð á sviði alhliða hæfingar og endurhæfingar, einkum að því er varðar heilbrigði, atvinnu, menntun og félagsþjónustu, með þeim hætti að fyrrnefnd þjónusta og áætlanir:
- a) hefjist eins snemma og frekast er unnt og séu byggðar á þverfaglegu mati á þörfum og styrk hvers einstaklings um sig,
- b) stuðli að þátttöku í samfélaginu og þjóðfélaginu á öllum sviðum án aðgreiningar, séu valfrjálsar og standi fötluðu fólki til boða sem næst samfélögum þess, einnig til sveita.
- Gott aðgengi að hjálpartækjum

10.gr Rétturinn til lífs

- Aðildarríkin áréttu að sérhver mannvera eigi meðfæddan rétt til lífs og skulu gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til þess að tryggja að fatlað fólk fái notið þess á virkan hátt til jafns við aðra.
